

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 60 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 7. junija 1895.

Politiški oddelek.

Volilna reforma.

I.

Razkrila se je tajnost, katera je dolgo prikrivala pododsekovo delo. Poročilo Rutowskega je prišlo na dan. Osnovala se bode nova kurija, v kateri bodo v dveh razredih volili novi volilci 43 poslancev. 34 novih poslancev volili bodo mali davkoplačevalci, 13 pa delavci, kateri so zavarovani pri bolniških blagajnicah ali pa bratovskih skladnicah. V večjih deželah, kjer bodo volili več poslancev v razredu malih davkoplačevalcev, volile bodo mesta posebe in kmetske občine posebe, in sicer prva direktno, druge pa indirektno, to je po volilnih možeh. V onih deželah, kjer je voliti le jednega poslanca, bodo volila mesta in kmetske občine skupaj po volilnih možeh.

Vidno je, da so novi deželnozborski red delali pod močnim vplivom Poljakov. Galiciji se je odkazalo v kuriji malih davkoplačev 8 mandatov, dočim jih bode volila Češka samo sedem. Res je v Galiciji mnogo davkoplačevalcev, ki plačujejo manj kakor 5 goldinarjev davka, a na drugi strani je pa pomisliti, da v Galiciji nad polovico teh malih davkoplačevalcev že sedaj ima volilno pravico. V tem ko bi v družih deželah prišlo na jednega poslanca v kuriji malih davkoplačevalcev nad 35.000 volilcev, bi jih v Galiciji le kacih 25.000, ali pa še toliko ne. Galiciji torej se hoče zopet dati nekako darilo. Že sedaj gališki poslanci kaj neugodno vplivajo tudi v gospodarskem oziru na vso našo državnozborsko polovico in pozneje bi to se še bolj čutilo. Moravska bode v razredu malih davkoplačevalcev volila 3 poslance, Dolenja Avstrija, Štajarska, Tirolska pa po dva

Pri tem pa moramo omeniti, da na Tirolskem ne bodo razdelili tega razreda v oddelek za kmetske občine in v oddelek za mesta. To pa zaradi tega, da se omogoči, da bodo južni Tirolci zase volili, da tako pride tudi kak Italijan v tem razredu v državni zbor. Mi tem pač

ne le pritrjujemo, a dosledno bi se bilo moralo dovoliti jednako razdelitev tudi za Štajarsko. V tej deželi bivata tudi dve narodnosti in če bi južni del Štajarske posebej volil, imeli bi nekaj upanja, da si pridobimo Slovenci jeden mandat. Le prejasno je torej vidno, da je pododsek Slovane izvzemši seveda Poljake, zmatral za pleme neke nižje vrste, na katere se ni treba ozirati.

Druge dežele razen Trsta volijo po jednega poslanca. Slovenci nimamo nobenega upanja, da bi dobili v tem razredu več kakor jeden mandat, namreč na Kranjskem. Vidno je torej, da bi v bodoče bili glede volilne pravice Slovenci še bolj prikrajšani, nego smo sedaj. Sedaj pride na 25 državnih poslancev jeden Slovenec, a v bodoče bi pa prišel še le na 27 jeden. V delavski skupini Slovenci ne pridobimo namreč nobenega zastopnika.

V delavski skupini bi volila Češka 4 poslance, kar je naravno, ker ima v Avstriji največ delavcev, za njo Dolenja Avstrija 3, potem pa Moravska, Šlezija, Galicija jednega. Slovenci bi volili v volilni skupini Dalmacija, Kranjska, Istra, Goriška in Trst ter v volilni skupini Koroška in Štajarska. Vsaka teh skupin bode volila po jednega poslanca. V nobeni teh dveh skupin pa nimamo pričakovati, da bi bil voljen kak Slovenec. V skupini, v kateri je Trst, utegne zmagati Italijan, ker je v Trstu največ delavcev, v štajarsko-koroški skupini bode pa zmagal Nemeč.

Gorenja Avstrija, Solnograško, Tirolsko in Predaljsko volijo jednega poslanca vkupe. Volilni okraji bodo jako veliki in volilo se bode po volilnih možeh. V tako velicah volilnih okrajih, ki se bodo raztezali čez več dežel, se pač ne bode moglo razviti nobeno politično življenje. Kako bodo mogoči volilni shodi? Zato je pa volilna pravica, ki se je dala delavcem, iluzorična. Naravnost sramotilno je, da se da na 600.000 pri bolniških blagajnicah 10 manj mandatov, kakor jih imajo češki veliki posestniki.

Sicer pa ima nov volilni načrt še celo vrsto družih jako nesmiselnih določeb. Tako bode navaden davkoplačevalec, ako plača le krajcar direktnega davka, volil v

skupini malih davkoplačevalcev, dočim delavec, zavarovan pri bolniški blagajnici, bode volil v skupini malih davkoplačevalcev še le, če plača najmanj goldinar davka.

Velika krivica je pa, da se izključijo od volilne pravice mnogoštevilni delavci, kateri niso zavarovani pri bolniških blagajnicah, to je raznovrstni kmetijski delavci. Da se ti izključijo, to je zasluga pred vsem nemških konservativcev in pa veleposestnikov. Boje se zlasti poslednji, da ne bi potem se v drž. zboru razpravljale neugodne delavske razmere po grajščinah. Sedaj konservativni časopisi radi prijavljajo, kako židovski kapital izsesava ljudi po tovarnah, a potem bi se pa pokazalo, da krščanski kapital marsikje dosti bolj krščanski ne ravna.

Opravičuje se s tem, da bi se socijalizem ne zanesel na deželo. To je pač prazno opravičevanje. Pogled v druge države nam le prejasno dokazuje, da na kmetih nima tal socijalizem. Zakaj bi pač bilo v Avstriji drugače. Sicer se pa državni zbor na to niti ne bi smel ozirati, kako bodo volili novi volilci, merodajno bi mu moralo biti le to, da tudi kmetski delavci pripomagajo k plačevanju davkov in nosijo tudi državna bremena in da zatorej morajo biti deležni tudi političnih pravic. To stališče je jedino pravilno in pravično, vsako drugo stališče je pa nepravilno in krivično. Otroka, ki ga je porodil pododsek, sedaj nobena stranka ne mara prav priznati za svojega, podtikajo ga druga drugi, liberalci konservativcem, konservativci liberalcem itd., a resnici na čast moramo reči, da ta kuriozni načrt je dete vse koalicije, katera je onemogočila Taaffejev mnogo pravičnejši načrt novega volilnega reda. Vse so jednako odgovorne za njegove prednosti in napake. Če pododsekovo delo ni dobro, je le dokaz politične nezmožnosti koalicijskih strank in potem pa bi bila njih dolžnost, da se umaknejo in stvar izročijo sposobnejšim možem.

Politični pregled.

Cesarski komisar. — Na Dunaji so minoli teden imeli voliti župana. Pri tretji volitvi je dobil dr. Lueger 70 glasov, ravno toliko, kolikor je potrebno za izvolitev. On pa izvolitve ni sprejel, kajti nadejal se je, da pri novi volitvi dobi še več glasov. Ko se je pa četrtič volilo, je pa dr. Lueger dobil le 65 glasov. Volitev se je odložila. Vlada je pa mej tem si prizadevala pregovoriti kacega liberalca, da bi prevzel županstvo. Dr. Luegerja se namreč ne upa predložiti v potrjenje, ko bi tudi bil izvoljen. Več liberalnih poslancev je zapretilo, da bi v tem slučaju ostavili koalicijo. Da se vlada pomaga iz zadrege, je razpustila mestni zastop in imenovala okrajnega glavarja dr. Friebeisa za vladnega komisarju. Vladnemu komisarju je dodan svet iz petnajstih dosedanjih svetnikov iz obeh strank. Nove volitve bodo koncem septembra. Protisemitje bi bili radi, da bi se volilo že po letu, ko več liberalcev ni na Dunaji.

Demonstracija za občno volilno pravico — Dne 30. maja priredili so na Dunaji delaveci veliko demonstracijo za občno volilno pravico. Vladi ta demonstracija nič prav ne ugaja in je v uradnem listu zapretila, da se v bodoče ne bode več toliko svobode puščalo za take demonstracije, temveč se bodo preprečile z uporabo zakona o združevanju in zborovanju. Vlada menda hoče zmatrati za zborovanje, če se le kje snide

več delavcev. Čudno se nam ne zdi, kajti knez Windischgrätz ni poseben prijatelj svobode, grof Schönborn pa še manj. Nekoliko je pa naperjena izjava proti dunajskim protisemitom, kateri so na ulici obricali nekega liberalnega mestnega odbornika, ki je prihajal k seji. Protisemitje na Dunaji so namreč proti židom tako nahujskali prebivalstvo, da vodje niso več v stanu zabranjevati izgrediv.

Zaradi neznanja češčine. — Knez Hugon Salm ni hotel prevzeti predsedstva moravske kmetijske družbe, ker ni zato sposoben, ker ne ume češčine. Ko bi le tudi drugi Nemci prišli do podobnega prepričanja, da je za tako mesto treba znanja obeh deželnih jezikov.

Bolgarija. — Dobro znano je absolutistično počenjanje nekdanjega bolgarskega ministerskega predsednika Stambulov-a. Vse se je moralo zvršiti po njegovi volji. Noben pa se mu ni upal blizu. Slednjič je vendar pal. Sedaj so se jele še-le čuti tožbe proti njemu. Narodno sobranje je izvolilo komisijo, ki naj nabira gradivo za obtožbo proti Stambulovu. Stambulov vedoč, da je kriv, hotel je v tujino, toda vlada mu ni hotela dati potnega lista. Preiskovalna komisija pa je sklenila Stambulova tožiti.

Belgija. — Vsako upanje, da bi se kongiška država v Afriki spojila z Belgijo, je pri kraji. Za letos je stvar pokopana, drugo leto pa, ko bodo nove zbornične volitve, še misliti ni, da bi kateri poslanev to protinarodno misel hotel v svojo škodo podpirati. Ravno vprašanje o Kongu daje socijalistom upanje na vspehe pri volitvah. Vlada je potrošila oziroma jamčila velikanske svote za Kongo. Pogajanja glede spojitve se ne morejo srečno dovršiti in država, ki je jamčila večja posojila za Kongo, morala bo iste plačati. Da bo pri razpravi o dovolitvi v to potrebnega kredita velik boj, je umevno, vendar je upati, da bodo poslanci dotične kredite dovolili, le da je pereče vprašanje o spojitvi kongiške države z Belgijo za enkrat odloženo.

Francija. — Letni spomin Carnotovega usmrtenja hoče francoska vlada slovesno praznovati. Poleg oficijelne slavnosti v Pantheonu bo republikanski predsednik in ministri obiskali rakev nesrečnega bivšega republikanskega predsednika in bodo položili vence na njo. Vdova dala bo brati za pokojnim možem sv. mašo, kateri bodo prisustovali tudi vladni zastopniki. Uvedlo se bode tudi javno žalovanje, ki bode trpelo od dne smrti, 25. junija do dneva pokopa 1. julija. Tudi javna poslopja se bodo ogrnila te dni v žalostno obleko in častniki nosili bodo te dni žalovalni trak na meči. — Prišlo se je na sled velikim sleparijam pri francoski južni železnici. Zapletenih je v to afero več poslancev in ministrov. Za podkupovanje so baje izdali cel milijon. Afera provzročila bo brezdvomno velike škandale v parlamentu.

Obrtnija.

Meščansko stavbinsko društvo.

Meščansko stavbinsko društvo je imelo 28. maja popoldne v mestni dvorani svoj ustanovni občni zbor, katerega so se vsi sloji našega meščanstva mnogobrojno udeležili.

Zborovanje je otvoril predsednik mestne hranilnice gosp. Vaso Petričić. Pozdravil je navzoče someščane in omenil, da se je moralo nekaj storiti, da se pretirane cene za stavbinski material in stavbinska dela kolikor mogoče paralizujejo; v to svrhu osnoval se je odbor iz naših meščanov, ki namerava oživotvoriti zadrugo z omejenim poroštvom, ki bi prva ustanovila veliko opekarno,